

KAPITOLA 21

Podívejme se na Přísloví

Kniha přísloví nebo též **Přísloví Šalomounova** (hebrejsky ספר משלי nebo משלי שלמה) je jedna z knih Starého zákona, v hebrejském kánonu řazená do třetí skupiny biblických knih, mezi tzv. Spisy. Obsahem knihy jsou moudrá ponaučení, jejichž autorství je tradičně připisováno povětšinou králi Šalomounovi. Kniha pravděpodobně vznikla pod vlivem staroegyptského písemnictví,^{[1][2]} v němž měl tento druh literatury velmi dlouhou tradici v podobě literárního žánru Knih moudrých rad do života; český egyptolog Zbyněk Žába se domnívá, že obsahuje přímé překlady textu Amenemopova naučení.^[1] Jedná se o nejstarší památku izraelského mudrosloví. Obsahově je pro tuto knihu příznačný její optimismus, který jako by nebral zřetel na životní skutečnosti: dobro bude odměněno, zlo bude potrestáno. Bohatství a blahobyť neminou člověka spravedlivého a zbožného.^[3]

UMÍSTĚNÍ: Kniha Přísloví je dvacátou knihou Starého zákona a třetí knihou básnického oddílu.

Básnické knihy

Jób
Zalmy
→ Přísloví
Kazatel
Píseň písní

AUTORSTVÍ

Tato kniha je souborem textů od různých autorů, kteří žili v různých časových obdobích. Velká část knihy je spojována se jménem Šalomounovým (viz 1Král 4,32), ale on určitě nebyl tím jediným, jehož výroky či moudrost v této knize nalzáme. Mezi další „autory“ patří Agúr, Lemúel, anonymní „moudří“ (snad mudrci u královského dvora), dále pak „muži Chizkijášovi“ (mimořádně raně židovská tradice jim připisuje autorství celé knihy – Baba batra 15a). Otázkou je, jestli je opravdu pro nás nutné a podstatné, kdo vlastně tu či onu knihu Bible napsal, když víme, že „všeliké písmo od Boha jest vdechnuté“.

DOBA VZNIKU

Poněvadž se jedná o sbírku, vznikala kniha po dlouhou dobu. Přesněji lze určit jen část připisovanou králi Šalomounovi (10 st. př. Kr.) a redakční činnost Chizkijášových mužů (cca 700 př. Kr.).

LITERÁRNÍ STRUKTURA

Na první pohled lze vidět rozdíl mezi Příslovím 1-9 a 10-31. První část je pojednáním o moudrosti, druhá část se skládá z krátkých přísloví. Vztah těchto dvou částí je dobré neustále mít na paměti.

POSELSTVÍ

Kniha Přísloví zprostředkovává moudrost prostým i vzdělaným. Zdá se, že posluchači v první řadě měli být především mladí lidé, kterým měla poskytovat určitá vodítka a položit základy při hledání cesty reálným životem. Předpokladem veškeré moudrosti je však bázeň před Hospodinem. A toto je zdůrazněno právě hned v první části knihy, ve vstupním slovu. Kniha tedy naznačuje, že vztah k Hospodinu předchází etiku. Bez tohoto teologického aspektu by kniha byla jen sbírkou určitých krátkých, výstižných výroků, praktických, moudrých rad nebo postřehů ze života, které lze najít i v písemnictví okolních národů. Jen z pohledu kapitol 1 až 9 dostávají přísloví svou hlubší, teologickou hodnotu. Posluchač či čtenář tak stojí před rozhodnutím – bude se v životě chovat moudře nebo pošetile, bude prožívat život zodpovědně a aktivně, nebo se vydá stezkou pohodlnosti a lenosti, bude dbát nařízení a rad svého O/otce, nebo se vydá radám a namlouvání ženy smilné? Nechá se ovládat pýchou a marnivostí, nebo pokorou a obětavostí? Nakloní svého ucha a přidrží se rad paní Moudrosti nebo paní Tuposti?

Struktura

- **Přísloví Šalomounova První sbírka 1.- 9. kapitola**
  1. Vstupní slovo – 1,1-7
  2. Výstraha před svévolníky 1,8-19
  3. Chvála moudrosti 1,20-4,27
  4. Varování a výstrahy 5,1-7,27
  5. Hlas moudrosti 8,1-9,18

- **Přísloví Šalomounova Druhá sbírka 1. – 22. kapitola**
  1. První část 10.- 15. kapitola
  2. Druhá část 16. – 22. kapitola 16. verš

- **Smlouva moudrých**
  1. První část 22,17-24,22
- např. Neodmítej pomoc potřebným, Nevysedávej u vína, Rady pro život
  2. Druhá část 24,23-34

- **Přísloví Šalomounova Třetí sbírka, pořizená muži Chizkijášovými**
  1. První část 25. – 27. kapitola
  2. Druhá část 28. – 29. kapitola

- **Menší sbírky**
  1. Slova Agúrova 30,1-14
  2. Číselná přísloví 30,15-33
  3. Slova [Lemúelova](#) 31,1-9
  4. Chvála ženy statečné^[4] 31,10-31

PŘÍKLADY Z KNIHY:

Postoj ke zlu a dobru:

Kdo usilovně hledá dobro, hledá Boží zalíbení, kdežto kdo se pídí po zlu, toho zlo postihne. Př 11,27

Rozdíl mezi hmotným a duchovním bohatstvím:

Kdo doufá ve své bohatství, padne, kdežto spravedliví budou rašit jako listí. Př 11,28
Neštví se za bohatstvím, z vlastního rozumu toho zanech. Př 23,4

Výčet ohavností před Bohem:

*Těchto šest věcí Hospodin nenávidí a sedmá je mu ohavností:
přezíravé oči, zrádný jazyk, ruce, které prolévají nevinnou krev,
srdce osnující ničemné plány, nohy rychle spěchající za zlem,
křivý svědek, který šíří lži, a ten, kdo vyvolává mezi bratry sváry. Př 6,16-19*
Odvrací-li se někdo od slyšení Zákona, i jeho modlitba je ohavností. Př 28,9

Soucit s lidmi:

*Kdo pohrdá svým druhem, hřeší, kdežto blaze tomu, kdo se slitovává nad utištěnými.
Př 14,21*
Kdo se posmívá chudému, tupí toho, kdo jej učinil, kdo má radost z běd, ten bez trestu nezůstane. Př 17,5
*Hospodinu půjčuje, kdo se nad nuzným smilovává, on mu odplatí jeho dobročinnost.
Př 19,17*
Kdo před křikem nuzného si zacpe uši, bude také volat, a odpověď nedostane. Př 21,13
Hladoví-li ten, kdo tě nenávidí, nasyť jej chlebem, žízni-li, napoj ho vodou. Př 25,21

Soucit se zvířaty:

Spravedlivý cítí i se svým dobytkem, kdežto nitro svévolníků je nelitostné. Př 12,10

Varování před cizoložstvím:

Ze rtů cizí ženy sice kape med, a její jazyk je hladší než olej, nakonec je však hořká jako pelyněk, ostrá jak dvojsečný meč. Její nohy sestupují k smrti, její kroky uvíznou v podsvětí. Př 5,3-5

Což může někdo chodit po žhavém uhlí, a nepopálit si nohy? Př 6,28

Varování před pýchou:

Pýcha předchází pád, domýšlivost klopýtnutí. Př 16,18

Úcta k rodičům:

Kdo týrá otce a vyhání matku, je syn hanebný a hnusný. Př 19,26
Kdo zlořečí otci a matce, tomu zhasne jeho světlo v nejhlubší tmě. Př 20,20

Výchova dětí:

Syn otcovským káráním zmoudří, kdežto posměvač pohrůžky neposlouchá. Př 13,1
Kdo šetří hůl, nenávidí svého syna, kdežto kdo jej miluje, trestá ho včas. Př 13,24

Varování před alkoholem:

Vino je posměvač, opojný nápoj je křikloun; kdo se v něm kochá, ten moudrý není.

Př 20,1

Pozor na ústa, na pomlouvání a lež:

Kdo střeží svá ústa a jazyk, střeží svou duši před soužením. Př 21,23

Ústa přinesou hlupákovi zkázu, jeho rty jsou léčkou jeho duši. Př 18,7

Kdo skrývá nenávisť za zrádné rty, i ten, kdo šíří pomluvy, je hlupák.

Mnohomluvnost nezůstává bez přestoupení, kdežto kdo krotí své rty, je prozíravý.

Př 10,18-19

Ovoce svých úst se každý dobře nají, duše věrolomných okusí násilí.

Kdo hlídá svá ústa, střeží svůj život, kdo se pošklebuje, toho stihne zkáza. Př 13,2-3

Zrádné rty jsou Hospodinu ohavností, kdežto zalíbení má v těch, kdo prosazují pravdu.

Př 12,22

Křivý svědek nezůstane bez trestu, neunikne ten, kdo šíří lži. Př 19,5

Odpouštění přestupků:

Prozíravost činí člověka shovívavým, promíjet přestupky je jeho ozdobou. Př 19,11

Neoplácet dobré zlym:

Tomu, kdo za dobré odplácí zlym, zlo se nehne z domu. Př 17,13

Kdo jinému kope jámu, sám do ní padá:

Kdo svede přímé na špatnou cestu, padne sám do jámy, kterou přichystal... Př 28,10

Dávat druhým radost je léčivé:

Radostné srdce hojí rány, kdežto ubitý duch vysušuje kosti. Př 17,22

Proti úplatkářství:

Svévolník po straně přijímá úplatek, tak převrací stezky práva. Př 17,23

Velkou cenu má přátelství:

V každém čase miluje přítel, zrodil se bratrem pro doby soužení. Př 17,17

Co je pravé hrdinství:

Vysvobod' ty, kdo jsou vlečeni na smrt; což se neujmeš těch, kdo se potácejí na popravu?

Př 24,11

Otevři svá ústa za němého, za právo všech postižených, ústa otevři, sud' spravedlivě a

zastaň se utištěného a ubožáka. Př 31,8-9

Umět ovládat své pocity a postoje:

Neraduj se z pádu svého nepřítel, nejásej nad jeho klopýtnutím ani v srdci,

nebo to Hospodin uvidí a bude to zlé v jeho očích a odvrátí od něho svůj hněv.

Př 24,17-18

Neříkej: "Jak jednal se mnou, tak budu jednat s ním, odplatím každému podle jeho činů". Př 24,29